

KETAM SÖYLEŞİLERİ-24

KAMU YÖNETİMİ PERSPEKTİFİNDEN DAĞLIK ALANLARIN STRATEJİK YÖNETİMİ

KONUŞMACI

**PROF. DR.
ZERRİN TOPRAK KARAMAN**
DAĞLIK ALANLARIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ VE
YÖNETİŞİMİ DERNEĞİ BAŞKANI

MODERATÖR

ZEYNEP DAMLA KARANUH
KENT TARİHİ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
YÖNETİM KURULU ÜYESİ

28.04.2026
SALI

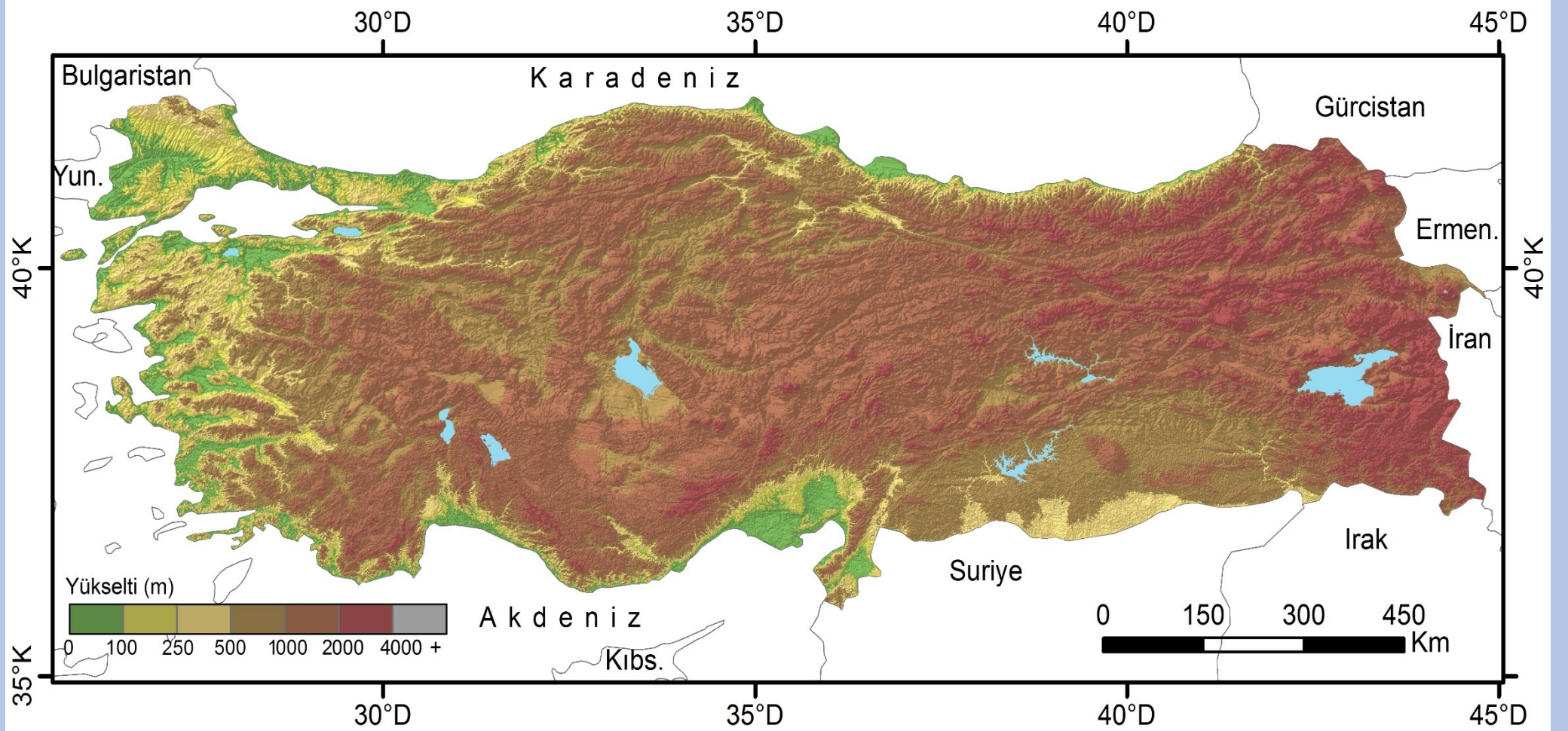

SAAT
20:00

Türkiye'nin ortalama %74'ü
dağlık alanlardır.

TÜRKİYE DAĞLIK ALAN ÜLKESİDİR

Prof.Dr.Zerrin Toprak Karaman makaleleri ve kitap içi bölüm

- Public Policy Analysis on the Required Administration of Mountainous Areas in Turkey, Published: *Advances in Social Sciences Research Journal*, 2024
- Food Security, Eco-Imperialism, And Its Administrative Influence, *Global Journal of Arts Humanity and Social Sciences*, Volume 4, Issue 5, 2024.
- Türkiye’de Gerekli Dağlık Alanlar Yönetimine İlişkin Kamu Politikası Analizi: Yenilikçilik, Üretkenlik ve Asalaklık, TÜCAUM 2024 Uluslararası Coğrafya Sempozyumu TÜCAUM 2024 International Geography Symposium 8-10 Ekim 2024 /8-10 October 2024.
- Strategic Planning and Safety of Mountainous Areas in Türkiye’s Public Administration Organization – *Open Journal of Social Sciences*, 2022.
- Dağlık Alanların Sürdürülebilir Güvenli Yönetimi (Kitap): Palme Yayıncılık tarafından Kasım, 2020
- Güvenliği Sağlayıcı İdari Uygulamalar: Etkin Dağ Yönetimi (Makale): 2019 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Avrupa Konseyi Felsefesinde: Yerel Yönetimler ve Türkiye’de İl Yönetiminde Yapılanmanın Dağlık Alan Yönetimi İlişkisi (Makale): 2018 yılında Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi
- Röportaj: Yerel Yönetimler, Yönetişim ve Dağlık Alanların Yönetimi Üzerine: 2016 yılında Yerel Politikalar Dergisi'nde (Sayı 6) yayımlanan, konuya dair kapsamlı görüşlerini içeren bir söyleşidir.
- Dağlık Alanların Stratejik Planlaması ve Kamu Yönetimi Organizasyonunda Dağlık Alanların Güvenliği (Bildiri/Özet),2024

Çalışmalarımız :

2019

2020

2022

2004

“Avrupa Dağlık Bölgeler Şartı Taslağı, 1995” (European Charter of Mountain Regions/Draft, 1995)

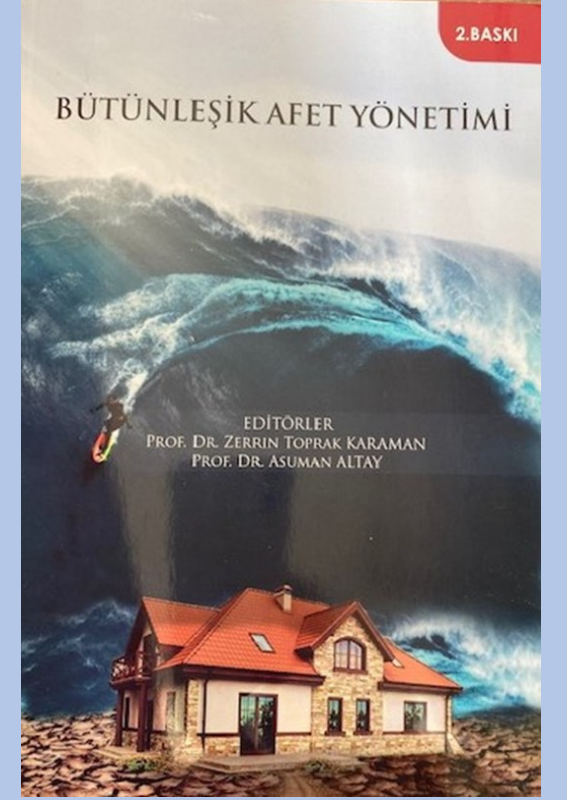
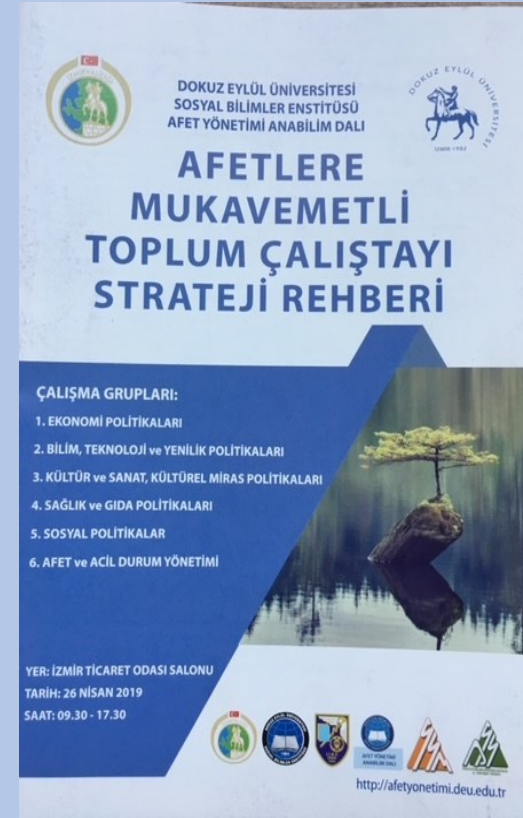
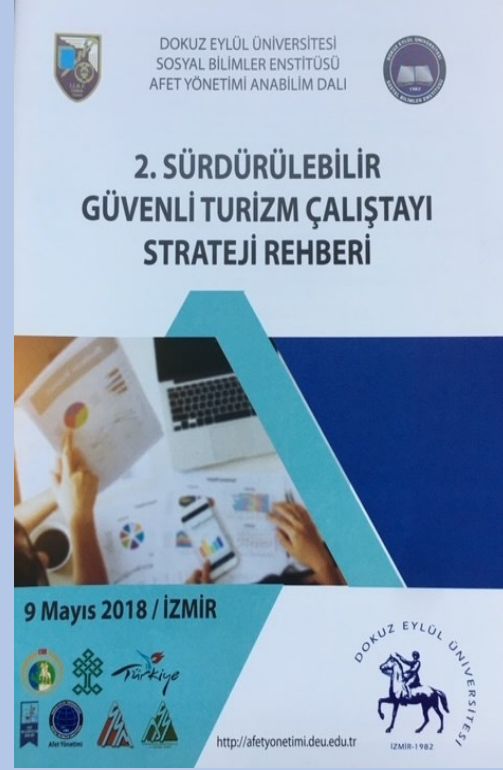
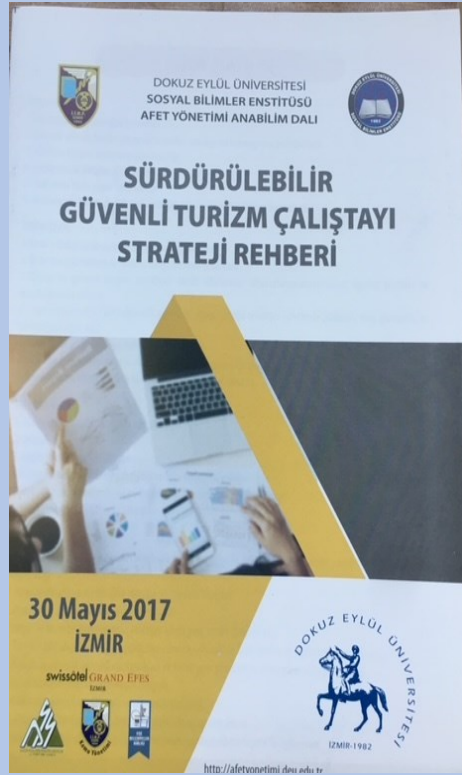
Çalıştaylarımız

2017

2018

2019

2016

Dağ, çevresindeki araziye göre belirgin şekilde yüksek (genellikle 300-600 metreden fazla), dik yamaçlı ve zirvesi bulunan doğal yeryüzü şeklidir. Tektonik hareketler veya volkanik faaliyetlerle oluşan bu yükseltiler, tek başlarına veya sıradağlar (dağ zincirleri) halinde bulunabilirler

Sorun Alanı	Dağlık alanlarda yerel yönetim birliklerinin olmamasından kaynaklanan sorunlar			
Politika 1	Dağlık alanların yoğun olduğu belediyelerde hizmetlerin ve bilginin geliştirilmesinde yol ve yöntem geliştirme için Dağlık Alan Belediyeler Birliği örgütlenmesine gidilmesi			
Hedef 1	Dağlık alan belediyelerini dikkate alan ve belediyeler arası işbirliğini de geliştiren kırsal ve kentsel kalkınma bütünlüğünü sağlayacak uygun bir planlama ve uygulama sürecinin gerçekleştirilmesi için uygun strateji geliştirmek amacıyla yapılanma oluşturmak			
Eylem	Sorumlu Kuruluş	İlgili Kuruluş	Açıklama	Süre
Dağlık alan belediyelerinin katılımı ile Dağlık Alan Belediyeler Birliği kurulması	İçişleri Bakanlığı	İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Mahalli İdare Birlikleri	Dağlık Alan Belediyeler Birliği yapılanması ile dağ yerleşiklerinin temel hizmetlere erişimi, doğal kaynakların işletimi ve korunması, yasa dışı yaban hayatı ticaretinin engellenmesi, dağlık alanların rasyonel yönetimi gibi birçok ihmal edilen konular üzerine gidilmesi ve Türkiye için stratejik önemi olan dağlık alanlarda çok yönlü güvenlik temalarının belediyeler arası güç birliği ile çalışılması sağlanacaktır.	1 yıl
Dağlık alan belediyelerinde kırsal ve kentsel kalkınma bütünlüğünü sağlayacak çok yönlü eylem planları oluşturmak	İçişleri Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı	İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Mahalli İdare Birlikleri	Türkiye'nin yüzde 80'i dağlık alandır. Bu alanlar genelde verimli kaynakları olan ancak geri kalmış alanlardır. Doğa korunması ve dağ ve dağlık alan yerleşiklerinin yaşam kalitesinin artırılması için 6360 sayılı düzenlemenin getirdiği il düzeyinde	Plan dönemi

Türkiye Bir Dağlık Alan Ülkesidir

Deniz yükselmesi, iklim
sığınmacıları, vb

- Türkiye bir dağlık alan ülkesidir.
- Türkiye'nin izdüşüm yüzölçümü yaklaşık 783 bin 562 km² alanında, dağlık alanlarının 583.770,9139 km² başka bir ifadeyle %74,63'ü dağlık alandır.
- Ülkemiz topraklarının %50'sinin 1000 metre,
- 2/3'ü ise 500 metrenin üzerinde ve
- ortalama yükseltisinin ise 1141 metre ile Asya Kıtasından fazla olduğunu çalışmalar ortaya koymuştur.

Barbaros Gönençgil and Neslihan Dal (2020), The Sustainable and Safe Administration of Mountain Areas (Dağlık Alanların Sürdürülebilir Güvenli Yönetimi), Ankara, p. 5, 10-13 ;

- Oysa ki Türkiye’de, doğrudan bir dağ tanımı ‘Dağlık Alanlar’ üzerine doğrudan bir hukuki düzenleme ve dolayısıyla açıkça düzenlenmiş bir dağ ve dağlık alan kamu politikası bulunmamaktadır.
- Adeta dağ coğrafyasını görmeme direncinin oluşturulduğu ‘kırsal alan’ anlayışının hâkim kılındığı bir yönetsel yapıda (Karaman, 2019) ısrar bulunmaktadır.
- Dağ üzerine düzenleme yerine orman varlığı üzerine odaklanılmıştır.
- Buna karşılık, Türkiye’nin uluslararası projelerde kullandığı ancak resmi hukuki metinlerde yer almayan, Katılım Öncesi Yardım-Kırsal Kalkınma Programı (IPARD 2007-2013) ve devamında (IPARD 2021-2027) programında bir tanım yer almaktadır.
- Buna göre; “1000 metreden yüksek rakımlı veya 500 - 1000 metre rakımlı ve %17'den fazla eğimli alanlar", dağlık alan olarak tanımlanmaktadır. Ancak orman köylüsü ve orman tanımları resmi kabul görmektedir (Karaman, 2022).

Kamu politikası gerekliliği

Hukuk Fakültelerinde, Üniversitelerin özellikle Kamu Yönetimi Bölümlerinde, İdari, Siyasi Coğrafya Dersleri verilmelidir.

- Kamu politikası teorisi, devletin/toplum, toplumsal sorunları çözmek için aldığı kararları ve uyguladığı süreçleri açıklarken,
- Bu kararların **mekânsal bağlamını** da dikkate alır.
- Yani politikaların nasıl şekillendiğini yalnızca aktörler ve kurumlar üzerinden değil, aynı zamanda **coğrafi koşullar, bölgesel farklılıklar ve mekânın yönetim üzerindeki etkileri** üzerinden analiz eder.
- KAMU politikası teorisi, yalnızca “kim karar alıyor ve nasıl uygulanıyor” sorusunu değil, aynı zamanda “bu kararlar hangi mekânsal bağlamda ortaya çıkıyor ve hangi coğrafi sonuçları doğuruyor” sorusunu da kapsar.

Kamu politikası gerekliliği

Hukuk Fakültelerinde, Üniversitelerin özellikle Kamu Yönetimi Bölümlerinde, İdari, Siyasi Coğrafya Dersleri verilmelidir.

• . COĞRAFYA VE KAMU POLİTİKASI TEORİSİ İLİŞKİSİ

• _____

• ↔ ETKİLEŞİM ↔

• _____

• COĞRAFİ FAKTÖRLER

KAMU POLİTİKALARI

• _____

• • Kırsal–kentsel farklılıklar

• Devlet/toplum, hükümet, yerel yönetimler, sivil toplum

• • Doğal kaynaklar ve çevresel

• Politika üretimi ve uygulama süreçleri

• koşullar

• Bölgesel kalkınma ve çevresel hedefler

• _____

• ORTAK ALAN: “Mekânsal Analiz ve Politika Üretimi”

• _____

Hükümet_ uygulama ve yönetsel mekanizma, Coğrafya- kararların mekânsal bağlamı ve adalet boyutu,
Devlet/toplum – kararların meşruiyet ve toplumsal dayanağı

Kamu politikası gerekliliği

Hukuk Fakültelerinde, Üniversitelerin özellikle Kamu Yönetimi Bölümlerinde, İdari, Siyasi Coğrafya Dersleri verilmelidir.

- Doğrudan resmi bir hukuki tanım yerine yalnızca uluslararası projelerde dikkate alınabilecek bir tanım getiren idari tercih, Türkiye'nin dağlık alan olması nedeniyle, kamu politikası teorisine aykırıdır.
- Bir hukuk devletinin, mevzuat aracılığıyla ülke bütününe uygulattığı hususlar, her zaman ciddi bir anlaşmazlığın konusu olmasa da, sosyal gerçeklik içinde, ihtiyaçlar bellidir.
- Katılımcı, demokratik bir anlayış içinde kamu hizmetinin alanı ve gereklilikleri ortaya konulmalıdır. Aksi takdirde kamuoyunun kontrolünde olmayan ve envanteri de bulunmayan kayıt dışı kullanımlar, kaynak sömürüsü ile desteklenen mali sömürü gibi olgular ortaya çıkabilecektir.

[Uluslararası Dağlar Günü](#) (International Mountain Day) 2003 yılından beri her yıl **11 Aralık** tarihinde, [Birleşmiş Milletler \(BM\)](#) ve Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) öncülüğünde dağ ekosistemlerinin korunması ve önemi konusunda farkındalık yaratmak amacıyla kutlanmaktadır

- Doğanın kaynak değerlerinin varlığı ile ilgili ekolojik mukavemet gücü, aynı zamanda toplumların iklim değişiklikleri başta olmak üzere her türlü tehdide karşı mukavemeti anlamına gelmektedir.
- Dünya artık ülkeleri, sahip olduğu mal ve kaynaklar kadar, bu kaynakları nasıl yönetebildiği yönüyle değerlendirmektedir.
- **TÜRKİYE'DE TAKVİMLERE 11 Aralık «Dağlar Günü» BİR TÜRLÜ İŞLENMEMEKTEDİR !**

Uluslararası Dağlar Günü, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu kararıyla ilk kez 11 Aralık 2003 tarihinde kutlanmaya başlanmıştır. Ancak bunun öncesinde, 2002 yılı “Uluslararası Dağlar Yılı” olarak ilan edilmiştir. 2002 hazırlık yılı, 2003 ise resmi başlangıçtır.

Dağlık Alan Şube Müdürlüğü

- **Dağlık Alan Yönetimi Şube Müdürlüğü**, 2013 yılında kuruldu.(Orman ve Su İşleri Bakanlığı (2011-2018), 2018 yılı sonrası (Tarım ve Orman Bakanlığı)
- **Tarım ve Orman Bakanlığı** bünyesinde,
- **Su Yönetimi Genel Müdürlüğü / Havza Yönetimi Dairesi Başkanlığı** altında kurulmuştur.

Dağlık alanların havza yönetimi perspektifinden ele alınması,
Su kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı,
Dağlık ekosistemlerin biyolojik çeşitliliğinin gözetilmesi,
Afet risklerinin (erozyon, heyelan, sel) azaltılması için planlama,
Yerel yönetimler ve sivil toplumla koordinasyon

- Dağ Yönetimi Strateji Belgesi oluşturulması için Kayseri’de 13 Ekim 2014 yılında bir çalıştay düzenlenmiştir. Belirtilen bu çalıştayın mantıksal çerçevesi oluşturulurken yazarın önerisi benimsenmiş, Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Anlaşmalarından Dağlık Alanlar Şartı Taslağı dikkate alınmıştır
- Çalıştay çalışması sonucunda aşağıda temelde Avrupa Konseyi dağlık alan çalışmalarına dayandırılabilen ilkeler benimsenmiştir .

Bu ilkeler yazarın çalışma grubunda yer alması nedeniyle literatüre girebilmiştir. Resmi paylaşımı bulunmamaktadır. (yukarıda yer alan makalede strateji belgesi taslağına yer verilmiştir)

DAĞ YÖNETİMİ STRATEJİ BELGESİ (TASLAK) Amaç Bu belgenin amacı, Türkiye’de dağlık alanların yönetimi, yöre halkının yaşam koşullarının iyileştirilmesi, doğal yapının korunması ve sürdürülebilir kalkındırılması ve korunması politikasının genel ilkelerini katılımcı bir anlayışla belirlemektir. Tanım Bu belge kapsamında ilgili kurum ve kuruluşlar, “dağlık alanlar” terimini; yükseltisi, eğimli yüzey yapısı ve iklimi insan faaliyetlerinin gerçekleştirilmesini etkileyecek nitelikte özel koşullarda olan alanlar olarak değerlendirecektir. Genel İlkeler 1. Dağlık alanlar, sürdürülebilir kalkınma ilkelerine göre biçimlenen özel bir değerlendirme gerektirir...

- **Dağlık Alan Yönetimi Şube Müdürlüğü – Resmi vs. Fiili Durum**
- <https://www.ogm.gov.tr/tr/kurulusumuz/merkez-birimleri/toprak-muhafaza-ve-havza-islahi-dairesi-baskanligi>,
- Kuruluş Resmi: 2013, Tarım ve Orman Bakanlığı, Orman Genel Müd, Toprak muhafaza ve havza ıslahı dairesi başkanlığını, Dağlık Alan Yönetimi Şube Müdürlüğü
- Fiili: Kuruluş var, ancak kamuoyunda ve akademide çok az bilinirlik
- **Ana Fonksiyon**
- Resmi: Dağlık alanların havza yönetimi perspektifinden ele alınması, su kaynaklarının korunması, biyolojik çeşitlilik
- Fiili: Çoğu zaman “havza yönetimi” içinde eriyerek **dağlık alan özelinde ayrı bir politika üretmiyor**
- **Afet Yönetimi**
- Resmi: Heyelan, erozyon, sel risklerinin azaltılması için planlama
- Fiili: Afet yönetimi daha çok **AFAD ve Orman Genel Müdürlüğü tarafından** yürütülüyor; şube müdürlüğü görünür değil
- **Uluslararası Bağlantı**
- Resmi: BM Uluslararası Dağlar Günü, FAO dağ gündemleri ile uyum
- Fiili: Uluslararası raporlarda **Türkiye’nin dağlık alan birimi nadiren anılıyor**; görünürlük düşük
- **Yerel Koordinasyon**
- Resmi: Yerel yönetimler ve STK’larla işbirliği
- Fiili: **Sivil toplumda tanınırlığı sınırlı; çoğu STK bu birimin varlığından habersiz**
- **Mevzuat Konumu**
- Resmi: Su Yönetimi Genel Müdürlüğü’nün alt görev alanı
- Fiili: **Mevzuatta var ama bağımsız bir “dağ politikası” üretme kapasitesi yok**

Birleşmiş Milletler Teşkilatı da ilk olarak 2002 yılında “Dünya Dağlar Yılı” ilanını ile, dağlık alanlara dünyanın ilgisini hedeflemiştir (environment Mountain Day). 2023 yılı temasında "Dağ ekosistemlerinin onarılması" başlığı altında, dağ ekosistemlerinin önemini farkındalığını artırmak ve iklim değişiklikleri ve günlük tehditlerden doğan kırılganlığını azaltan, dayanıklılığını artıran politikalar hedeflenmiştir.
<https://nationaltoday.com/international-mountain-day/>

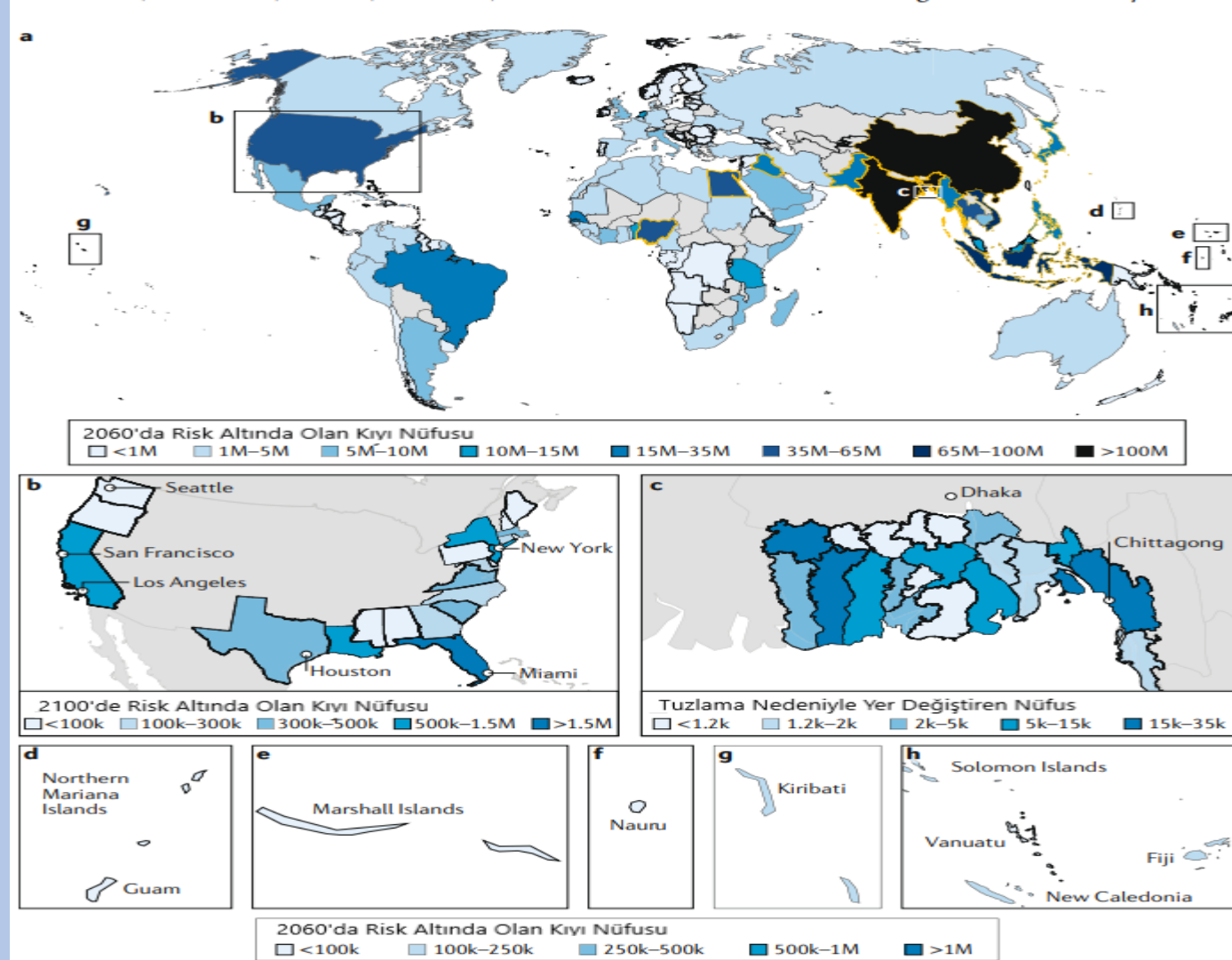
11 Aralık Uluslararası Dağ Günü temaları

2024 “Sürdürülebilir bir gelecek için dağ çözümleri – yenilikçilik, adaptasyon ve gençlik”

2025 Buzullar su, gıda ve geçim kaynakları için önemlidir “Glaciers matter for water, food and livelihoods”

2026 yılı teması ; Kadınlar dağları hareket ettirir “Women move mountains”

Her iki tema da dağ ekosistemlerinin küresel önemini ve toplumsal boyutlarını vurgulamaktadır

Dünya nüfusu risk altında
destinasyonu/ göç
edecektir?

Hukukumuzda bağımsız dağ mevzuatı olmadığı gibi var olan düzenlemelerimizde de dağ, dağlık alan vurgusu yok denecek kadar azdır. Bağımsız bir dağ mevzuatının veya konu özelinde (dağlık alanlara has) mevzuat çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Mevzuatın oluşturulmasının yanı sıra dağlık alan yönetimi ile yetkili ve görevli bağımsız idari birimlerin kurulması gerekmektedir. Bu idari birim/birimler merkezden yönetim içerisinde olabileceği gibi yerinden yönetim ilkesine uygun bağımsız bir kamu tüzel kişisi şeklinde de olabilir.

- Köy kanununda, yabancıların İçişleri Bakanlığının iznine bağlı ikametgâh edinme konusu başka bir ifadeyle yerleşim sınırlaması, büyükşehir düzenlemesiyle ortadan kalkmıştır.
- Kısaca, il bütünü idari sınırlarına yayılmış şimdilik 30 Büyükşehir kapsayan 6360 sayılı düzenleme yabancıların toprak edinmesini hızlandırmış ve köy yerleşimlerini ortadan kaldırdığı için düzenli veya düzensiz dış göçler yönüyle de, aslında kırsal alan özelliği devam eden yerleşimlere de yönelme tehdidi yaratmıştır.
- Dağlık alan ülkesi olan Türkiye'nin (%74 ortalama) ile %93,2 alanı il ve ilçe merkezi alanında yabancılar belde statüsü içinde aşağıdaki düzenlemeye uygun toprak elde edebilmektedir. (Yeniden Düzenleme: 29/12/2005-5444/1 md.; Değişik: 3/5/2012-6302/1 md.)

Çoğu kere belediyeler idari olarak, dağlara sırtını yaslasa da, strateji planlarında 'dağ' coğrafyası özelliği ve etkileri yer almamaktadır.

- “Dağlar” temelde coğrafi olarak tanımlanmış alanları temsil ederken, “dağlık alanlar”, dağların etkileşim çevresini dikkate almaktadır.
- Avrupa’da çoğu kere dağlık alanlarda kurulmuş “dağ belediyeleri” olarak tanımlanan yerel yönetimler bulunmaktadır.
- Türkiye’de ise, dağlık alanlarda kurulmuş köyler , “orman köyleri” olarak adlandırılmaktadır. Dağ belediyeleri gibi bir tanım da, kamu yönetimi teşkilatlanmasında kullanılmamaktadır.
- Büyükşehir Belediyelerinde , kademeli olarak belediye meclisleri kabul ederse, “kırsal mahalle” (5216 sk, ek md.3 (2020 tarihli) ve 17 Nisan 2021 tarihli Yönetmelik) denilebilecek alanlar, çoğu kere aslında dağ köylerinden statü değişikliği ile kentin mahalleleri olan aslında “olamayan” eski statüde köylerin yer aldığı alanlardır.

DAĞLIK ALAN TANIMI-PROJELERDE

- Ayrıca önemle belirtmek gerekir, Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı IPARD Programlarının (2007-2013), (2014-2020) uygulamaları kapsamındaki dağlık alan tanımı;
- ***1000 metre rakımdan yüksek ya da rakımı 500-1000 metre arasında ve eğimi ise %17'den fazla olan alanlar***, olarak gösterilmiştir
- <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1-NwKhKDTMtJVANYKjPKbgkaxBa44Cz1ZSiJK5mqmH7c/edit?gid=1836503242#gid=1836503242> 15.827 köy 1000 metre üstü

- **Türkiye’de toplam 1.391 belediye bulunuyor.**
- **Büyükşehir belediye sınırları ile il mülki sınırlarını bir araya getiren düzenleme, 6 Aralık 2012 tarihinde kabul edilen ve 30 Mart 2014 yerel seçimleriyle yürürlüğe giren 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun vd..**
- **30 BÜYÜKŞEHİR YAPILANMASI (il idari sınırları ve BŞB idari sınırları ortaklığı) SAĞLAMIŞTIR.**
- **2021’de yürürlüğe giren yönetmelikle, büyükşehir belediyesi sınırları içindeki bazı mahalleler sosyo-ekonomik ve coğrafi özelliklerine göre “kırsal mahalle” olarak tanımlanabilmektedir. “Kırsal mahalle” kavramı, köyden mahalleye dönüşen yerleşimlerin kırsal özelliklerini koruyabilmesi için getirilen özel bir statüdür.**
- **Kırsal mahalle sayısı ise yaklaşık 19.000 civarında ve bu mahalleler 30 büyükşehir belediyesinin ilçe belediyelerine bağlı durumda. Dolayısıyla kırsal mahalleler yalnızca büyükşehir belediyelerinin sınırları içinde yer alıyor.**
- **İZMİR, Toplam Sayı: Yaklaşık 420 mahalle. Bergama , Ödemiş, Tire, Kiraz , Kınık, Bayındır AĞIRLIKLİ**
- **“Dağlık alan belediyesi” diye resmi bir sınıflandırma yok; dağlık bölgelerdeki BŞB idari sınırları içindeki belediyeler coğrafi konumlarına göre bu genel sayı içinde yer almaktadır.**

Hizmetlerde Etkinlik-Demokratik Katılım=Kent Yönetimi

- Türkiye'nin toplam yüzölçümü yaklaşık ****783.562 km²****'dir.
- 30 Büyükşehir Belediyesi: Türkiye yüzölçümünün yaklaşık %51'ini (yaklaşık 400.000 km²) kapsamaktadır.
- Kırsal Alanı: 30 ilin içindeki şehirleşmiş (yapılaşmış bina,konut /merkezi) alanlar, toplam alanın sadece %10-15'ini oluştururken; geri kalan ****%85-90'lık kısım**** tarım alanları, meralar, ormanlar ve dağlık arazilerden oluşur.
- Sonuç: Türkiye'nin toplam karasal alanınının **-yaklaşık %40-45'i -demektir.**

“Kırsal mahalle” kavramı, köyden mahalleye dönüşen yerleşimlerin kırsal özelliklerini koruyabilmesi için getirilen özel bir statüdür. 2021’de yürürlüğe giren yönetmelikle, büyükşehir belediyesi sınırları içindeki bazı mahalleler sosyo-ekonomik ve coğrafi özelliklerine göre “kırsal mahalle” olarak tanımlanabilmektedir

Toplam Mahalle sayısı : .30 ilçede, 1301 mahalle içinde İzmir genelindeki 589 kırsal mahalle üzerinden yapılan değerlendirme şu şekildedir: 410/ 179

* **Tahmini Dağ ve Orman Mahallesi Sayısı:** Yaklaşık ****410****

* **Kırsal Mahalleler İçindeki Oranı:** ****%69,6****

* **İzmir’in Tüm Mahalleleri (1.301) İçindeki Oranı:** ****%31,5****

- **Yoğun İlçeler:**
- **Bergama: 70’in üzerinde kırsal mahalle**
- **Ödemiş: 60 civarında**
- **Tire: 50’den fazla**
- **Kiraz, Kınık, Bayındır: Her biri 30–40 arası**
- **Az Yoğun İlçeler: Karşıyaka, Konak, Bornova gibi merkez ilçelerde kırsal mahalle sayısı çok sınırlıdır (genellikle 1–2).**

- Nüfus / Alan Paradoksu
- Türkiye'deki "idari kırsal" tartışmasının özü buradadır:
- Nüfus açısından :** Türkiye'nin sadece %7'si "köylü" görünüyor.

Özetle; 13.000 mahalle, Türkiye'nin neredeyse **yarısına yakın bir toprak parçasını -idari olarak "mahalle" ismi altında ama "kırsal" haklarla yönetilen bir bölge haline getirmiştir.

- Bu alanlar özellikle **dağlık bölgeler, meralar ve stratejik tarım arazilerini** kapsadığı için, sosyo-ekonomik ve güvenlik yönetimi açısından idari bir mahalle biriminden çok daha geniş bir coğrafi sorumluluk alanını temsil etmektedir.

- Nüfus / Alan-Gelir Paradoksu
- Türkiye’de nüfusun (86,1milyon) yaklaşık %68’i kentlerde, %17’si kırdada yaşıyor.

- Kent (yoğun + orta yoğun yerleşimler):** yaklaşık %68
- Kır (düşük yoğunluklu yerleşimler):** yaklaşık %17
- Geri kalan nüfus, orta yoğun kent kategorisine giriyor (%14–15 civarı).

- 2024 verilerinde köy nüfusu toplamı yaklaşık %6–7 (yaklaşık **5,66 milyon kişi**) olarak açıklandı. *Eğer köy payı %7 ise, kent payı = 100 – 7 = %93*.
- Tarım sektörünün GSYH içindeki payı 2020’de %6,7 iken 2022’de %4,8’e geriledi; 2025’te %4,4 civarında, 2026’nın ilk 4 ayında ise %4–4,5 aralığında seyrediyor.
- Kırsal bölgelerde gıda güvenliğinin stratejik önemi açıkça görülmektedir.

Dağ Köylüsü tanımının önemi

- Dağ köylüsü resmi dokümanlarda görünür değildir.
- Çoğu kere orman köylüsü olarak tanımlanmaktadır.
- Dağlarımız aynı zamanda çoğu kere kıyılarla birleşmektedir.
- Bütünleşik sınır yönetiminin de önemli bir parçasıdır.
- Dağ yönetiminin, orman yönetiminden ayrı tutulması ve hukuki bütünleşikliğin stratejik yönetim yönüyle sağlanması ve taşıdığı değerlere su, maden kaynaklarına olduğu kadar insan kaynağına da sahip çıkılması gerekmektedir.
- Ayrıca 'Dağlık Alan Belediyeler Birlikleri' de kurulması toplum kalkınmasını sağlayacak bir gerekliliktir.

Dağlık Alanlarda Yaratıcılık Olgusu

- Yaratıcılık, yeni buluşlar kadar aynı zamanda eskiyle nasıl uyumlaştırılacağı anlamını da taşımaktadır.
- Dağlık alanlarda doğal kaynakları sömürerek büyümeye yardımcı olunmasını sağlamak, yaratıcılık, anlamına gelmemektedir.
- Planlamada ister köy veya kent ya da coğrafi terimlerle dağ ve dağlık alanlar olsun doğru değerlendirme önem taşımaktadır. Konut, ulaşım, toprağın rasyonel kullanımı ve doğa çevre ilişkileri bütününde kaynakların sorumlu kullanılarak hassas dengeler kadar, ekonomik kalkınma veya sosyal faaliyetler de dikkate alınarak planlama yapılmalıdır.
- Yerleşimlerin, sürdürülebilirlik başarısında kent kimliği, aidiyet duygusu da önemlidir. Kaynaklar ve düşünme gücü ve açık fikirli olmaya dayanan sorun çözme kabiliyeti ile tecrübeleri değerlendirme önem taşımaktadır.

Yaratıcılık örnekleri geliştirilmeli, en iyi örnekler

- Dağ köylülerini (Türkiye’de idari tanım orman köylüsü olarak geçmektedir) desteklemek amacıyla, 2020 yıllarında sivil toplum kuruluşu etkinliği nedeniyle gidilen, dağlık alanda düzenlenen kahvaltı etkinliğinin sonunda, bu etkinlikten memnun kalınarak tekrar edilmek istenmişti.
- Dağ yerleşikleri zannettiğimiz kişilerle sohbet ederken, aslında “kahvaltılık malzemenin kentteki bir marketten alındığı ve dağlık alandaki bu kahvaltı yerine gününbirlik ve bu etkinlik için gelindiği, akşama kente döneceklerini söylediklerinde, bu bilgiden ‘şoka girdiğimizi’ belirtmek yerinde olacaktır.
- Bu örnek dağlık alan ekonomik ve toplumsal kalkınma faaliyetlerine yaratıcılık örneği olamayacak kadar ‘aldatıcı’ ve de ‘incitici’dir. Köylünün patates ve yumurta gibi tarım ürünlerini köy ‘bakkalından’ giderek daha çok satın alması ve bunu doğallaştırması örneğinde olduğu gibi.

Yenilikçilik

- Mali olarak cezbedici uygulamalar, ödemeler teşviki, Uzlaşmacı mekanizmalar yoluyla Etkileyerek gönüllü farkındalıklar oluşturmak,
- Hilebaz insanların sinsi faaliyetlerini açığa çıkarmak ve toplumsal uykuyu engellemek,
- İlham verici modeller ile ilgi çekmek. Bütün bu sorgulamalar bütününde, öğrenme döngüsünü oluşturarak yenileme ve yeniden yenilenme sağlanabilecektir.
- Kaynakların mevcudiyetinin ve derecesinin farkındalığı da önemli bir konudur. Çoğu kere kaynakların farkındalığı halkta yoktur, Uyutulmuşluğu harekete geçirip fark ettirmenin, bu işi yapana mali olmaktan ziyade psikolojik bir tatmin değeri bulunmaktadır.
- Parasal özen çoğu kere “kısa dönemli” davranışları düzenlediğinden, “idealist”, zaten para kazanma ile ilgili olmayıp toplumsal faydaya yönelik çalışmaktadır.
- Toplumsal kaygı beraberliğinde ve savunuculukta yasal karar alıcı veya yürütücü, etkide bulunanlar, STK, halk (vatandaş, yabancı herkes), kurum ve kuruluşlar, önemli bir role sahiptir. Çözümlerde tek taraflı olmayıp; kültürel, ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliği de sağlamak ortak iyiye ulaşmak açısından önemlidir.
- Üretken kentler, doğal kaynakları, gelirleri, vergileri topluma tekrar yeni hizmetler olarak döndürürken, asalak veya parazit yerleşimler ise tam tersine, zenginliklerini çalışmayan ama her şeyi tüketenler tarafından talan edilmektedir.

Yenilik-İdari Silkiniş

- Dağlık alan tanımı ve sınıflandırılmasının yapılması,
- Dağlık alanlarda yaşayan yerel halkın karar verme süreçlerine ve yerel planların hazırlanmasına katılımının sağlanması,
- 11 Aralık Dünya Dağ Günü olarak takvimlere önemli gün olarak işlenmesi,
- Dağlık Alan Yönetimi Şube Müdürlüğünün, idari teşkilatlanmada görünürlüğünün sağlanması ve dağ yönetiminin daha üst idari düzeylere çekilmesi
- Dağ Yönetimi konusunda doğrudan idari düzenlemelerin, örgütlenmelerin ve hukuki yapıların ortaya konulması,
- Dağ çalışmalarına yönelik Dağlık Alan Belediyeler Birliği gibi, örgütlenmelerin önemine ve bu konuda girişimci olabilecek belediyelere destek verilmesi ve
- Tüm eğitim kurumlarında coğrafyanın stratejik önemine yer veren müfredatın oluşturulması gibi.

AVRUPA DAĞLIK ALAN ÜLKELERİ

- *Danimarka, Hollanda ve Baltık ülkeleri olan; Estonya, Litvanya ve Letonya dağlık alanlara sahip olmayan ülkelerdir.*
- Avrupa'da en büyük oranlara sahip ülkeler;
- Avusturya(%73) ve Yunanistan (%78),
- Bulgaristan'ın yarısından fazlası (%53),
- Slovakya (%62) ve Slovenya (%78) olarak belirlenmiştir.
- Norveç ve İsviçre topraklarınınin %90'ından fazlası dağlıktır.
- Alpine bölgesinde, **dağ belediyesi adıyla 6.303 yerleşim** bulunmaktadır ve ortalama nüfusları 2.446 kişidir.

DAĞLIK ALAN TANIMI/Avrupa

- İrlanda dağlarını 200 m kontur çizgisinde,
- Çek Cumhuriyeti'nde ise 700 m olarak tanımlamaktadır.
- Norveç 600 m, Bulgaristan 420 m, Belçika 300 metre, İrlanda 200 metreyi ölçüt almıştır.
- Bazen, dağ yükseklik değerleri bir ülke içinde bile farklılık gösterebilmektedir. Nitekim Dağlık Alanlarda Sürdürülebilir Kalkınma projesi çalışmaları bağlamında daha önce 500 metrenin yaygın olarak dağ olarak kabul edildiği Sırbistan'da bu değer 600 m olarak değiştirilmiştir

DAĞLIK ALAN TANIMI/Avrupa

- Dağlık alan tanımı olmayan ülkelerden; **Finlandiya'nın ve Norveç'in** idari tanımı bulunmamaktadır.
- Bu ülkelerde "Ormansız dağlar" için özel önlemler hakkında tartışmalar yapılmaktadır.
- Polonya'da ülkenin dağ politikalarının temelini oluşturan Dağ Yasasında, 1986 ve 1989 yılları arasında dağ tanımlamaları yer almaktaydı. Neden dağlık alanlar için idari bir tanım olmadığına cevabı, çevre korumasının genişletilmesi amacını taşımaktadır.
- Esasen dağlık alanlara yönelik bir yerleşmiş korumacı kültür oluşmuştur. Norveç'te, dağların alanlarla ilgili olarak geliştirme ve koruma ayrı değerlendirilmektedir. Dağlık alanlar, dağın çevresiyle birlikte tarım ve fonksiyonları itibarıyla değerlendirilirken, **İrlanda, Macaristan, Slovakya ve İspanya'da yaklaşım dağa odaklanmıştır.**

DAĞLIK ALAN TANIMI/Avrupa

- Bölgesel kalkınma için dağ tanımına sahip ülkeler ise; Bulgaristan, Fransa, İtalya ve İsviçre, bölgesel ve/veya daha genel politika amaçları taşımaktadır.
- Türkiye’de Erzurum ovası 1850 metre ile “ova” olarak tanımlanmaktadır.
- Dağ köylüsü de, orman köylüsü olarak tanımlanmaktadır (1982 Anayasası, md.170).
- Orman ve Tarım konusu birleştirilerek “Tarım ve Orman Bakanlığı” yönetiminde, alanlar yönetilmektedir. Örgütlenme yapılanmasına paradoksal olarak, ormanlık alanlarda “tarım ve hayvancılık” yapılamayacağına da Anayasal bir hüküm olduğunu hatırlatmak yerinde olacaktır (1982 Anayasası, md.169).

**TÜRKİYE'DE
İDARİ OLARAK
DAĞLIK ALAN TANIMI VE
DOĞRUDAN HUKUKİ DÜZENLEME
BULUNMAMAKTADIR.**

DAĞLIK ALANLAR DEZAVANTAJLI MEKANLAR?

- Ulusal Kırsal Kalkınma Strateji Belgesinde (2021-2023) , Kırsal kalkınma faaliyetlerine odaklı bir strateji oluşturulmakla birlikte, dağlık alanlar **dezavantajlı mekân olarak** belirtilmiştir.
- Diğer alanlar adalar, korunan alanlar, sulak alanlar vb. gösterilmiştir. Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2021-2023), Ankara, 2021, s. 8,13,45 ve 64
-

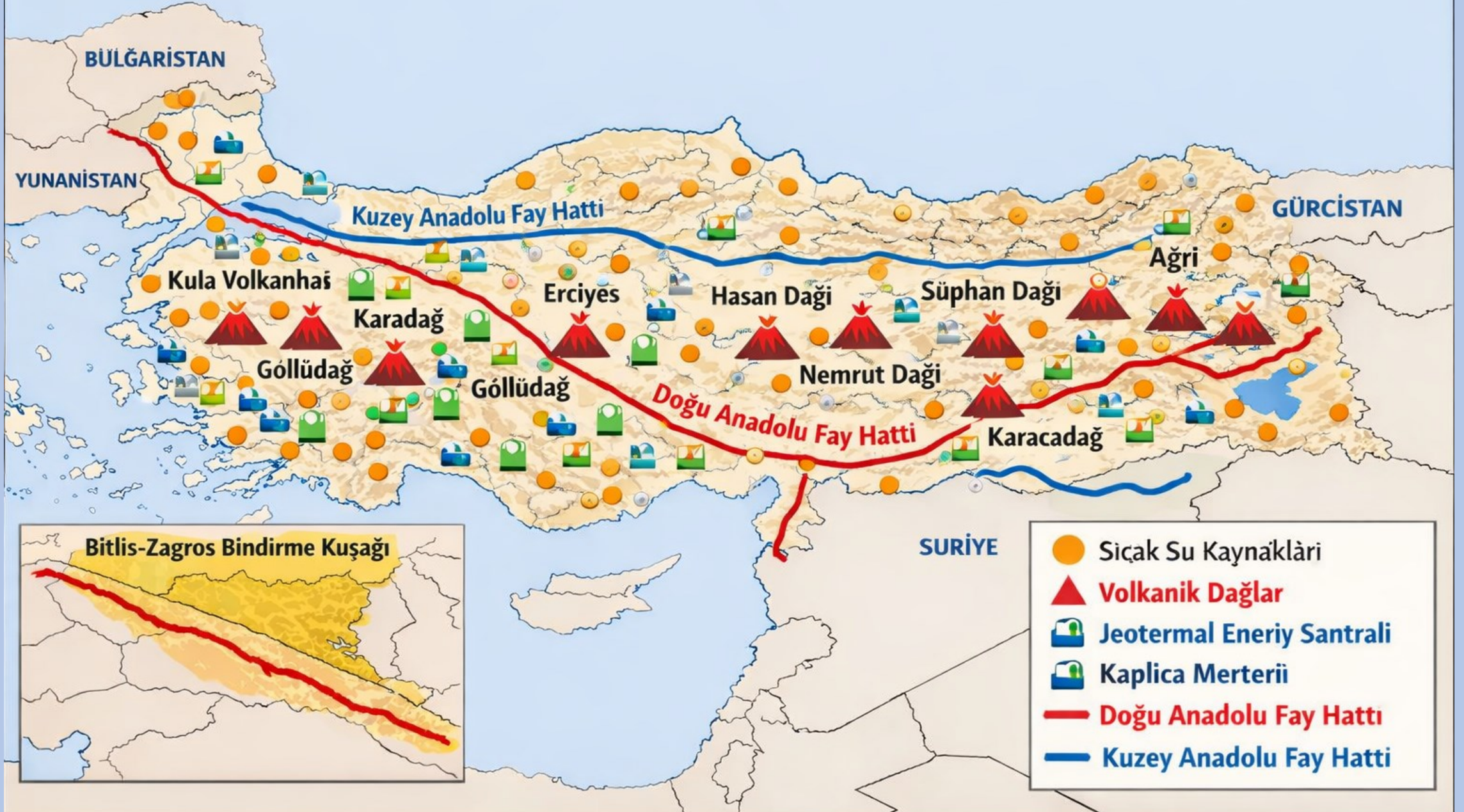
DAĞLIK ALANLAR DEZAVANTAJLI MEKANLAR?

- Ulusal Kırsal Kalkınma Strateji Belgesinde (2021-2023) ,
- **Burada dikkati çeken önemli bir ifade “lehine farklılaştırılması ihtiyacı halinde ise tabi olunan mevzuat çerçevesinde bu özel nitelikli mekânların tanımlanmasında ilgili kamu idarelerinin kullandığı tanımlar ve/veya yapacağı teknik çalışmalar esas alınacağı olması” cümlesidir. Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2021-2023), Ankara, 2021, s. 8,13,45 ve 64**
-

DAĞLIK ALANLAR STRATEJİK MEKANLARDIR ..

- Türkiye’de bir kamu politikası içine dahil olması gereken “dağlar” kuşkusuz önemlidir.
- Dağlarımızın çoğu volkanik özelliğe sahip olup, günümüzde sıcak su kaynaklarına sahiptir. Türkiye’de genç yaygın volkanik alan yönünden zengin olan bölgesi İç Anadolu’da Erciyes (3917 m.), Melendiz (1898 m.), Hasandağı (3268 m) yer almaktadır.
- Ege Bölge’sinde Biga dağları, Dumanlıdağ, Yunt dağı volkaniktir.
- Manisa'nın Kula İlçesi yakınlarındaki Kula Volkanları genç yanardağlardır.
- Ağrı dağı (1840 en son aktivite) , Tendürek (1855 en son aktivite) faaliyeti en yakın tarihte sona eren volkanlardan biridir ve sıcak su ile gazlar püskürtmektedir.
- Jeolojik kayıtlara göre Nemrut Volkanından son lav çıkışları 1441, 1597 ve 1692 yıllarında yaşanmıştır. Jeologlar Türkiye'nin faaliyete geçebilecek en 'riskli' yanardağı olarak, Bitlis sınırlarında yer alan volkanından sıcak gazlar çıkan Nemrut Dağı’nı (1692 en son aktivite) göstermektedirler.
- Yine Hasan Dağı (Aksaray ve Niğde) en son aktivite Kasım içinde (2021) olmuş ve takip edilen yanardağ özelliğine sahip önem verilen coğrafi oluşum olarak takip edilmektedir.

TÜRKİYE'NİN VOLKANİK DAĞLARI VE JEOTERMAL KAYNAKLARI

KIYMETLİ TAŞLAR

Kıymetli taşlar ülkemizin zenginliğini oluşturan kaynaklardır. Jeolojik devirlerin ve oluşumların bütün safhalarına/evrelerine tanıklık eden Türkiye'nin yer altı ve yer üstü zenginlikleri bu nedenle zengin ve çeşitlidir.

Türkiye'de elmas, zümrüt ve beril grubu taşlarının varlığına dair bilgiler jeolojik araştırmalar ve çeşitli raporlarla desteklenmektedir:

Zümrüt ve Beril Taşı: Türkiye'de zümrüt yatakları bulunmaktadır. Özellikle Karaman, Mardin, Muğla ve Antalya gibi bölgelerde zümrüt oluşumlarına rastlanmıştır. Beril grubu minerallerinden olan zümrüt, süs taşı olarak değerlidir.

MTA Doğal Kaynaklar ve Ekonomi Bülteni

Elmas: Türkiye'de elmas yataklarının varlığına dair iddialar ve bazı jeolojik bulgular bulunsa da, elmas madenciliği ticari ve ekonomik ölçekte yaygın değildir. Elmas, zümrüt ve yakut gibi değerli taşların Türkiye'de potansiyeli olduğu, ancak değerlendirilemediği belirtilmektedir.

Nadir Değerli Taşlar: Zümrüt ve elmasın yanı sıra, Türkiye'de nadir bulunan bazı değerli taşların (turmalin, topaz, yakut, safir gibi) varlığına dair bulgulara rastlanabilmektedir.

Özetle, Türkiye'de zümrüt ve beril taşı yatakları mevcuttur, elmas ise potansiyel olarak bulunsa da ekonomik işletmesi yaygın değildir. Ülke zenginliğimiz, marka değeri olan taşlar bilinmemekte ve ihmal edilmektedir. Altın üzerinden maden konusu kamuoyu ile paylaşılmaktadır.

KIYMETLİ TAŞLAR

Nazlı Ece ÖZCAN, MTA Doğal Kaynaklar ve Ekonomi Bülteni (2022) 34: 37-40

Zümrüt oluşum ortamları ve Türkiye’de zümrüt oluşum potansiyeli

Ülkemizde Zümrüt Madeni Bulguları Genel olarak Türkiye’nin de içinde bulunduğu Alp-Himalaya orojenez kuşağı boyunca İsviçre, İtalya, Avusturya, Bulgaristan, Afganistan ve Pakistan’da nispeten daha genç zümrüt madenlerinin varlığı bilinmektedir.

Türkiye’nin de bu orojenik kuşak içerisinde olduğu göz önüne alınırsa ve ayrıca zümrüt mineralinin oluşum ortamlarına benzer jeolojik ortamların ülkemizde de var olduğu bilindiği için Türkiye’deki zümrüt oluşum potansiyeli göz ardı edilmemelidir. Türel ve Sayılı (2000),

Osmanlı Devleti’ne ait bir belgede, Eskişehir-Sivrihisar yöresinde bulunan zümrüt madeninden bahsedildiğinden söz etmektedir. Bununla birlikte, Topkapı müzesindeki zümrütlerin de Sivrihisar’dan geldiği düşünülmektedir. Ayrıca, son dönemlerde bölgede yapılmış olan çalışmalara göre dere yataklarından alınan sedimanlarda Beril minerallerine rastlanmıştır (Erkoyun vd., 2006; Kadir ve Erkoyun, 2015).

Eskişehir-Sivrihisar Zümrüt Yatakları

Eskişehir–Sivrihisar bölgesinin jeolojik altyapısını ve hidrotermal süreçlerini belgeleyen temel kaynak

ESKİŞEHİR CİVARININ JEOLJİSİ VE SICAK SU KAYNAKLARI M. Ziya GÖZLER*; Fahrettin CEVHER** ve Arif KÜÇÜKAYMAN*, 1981. MTA

Bilimsel ve Coğrafi Kaynaklar

- Jeolojik yapı:** Eskişehir–Sivrihisar çevresinde Paleozoyik yaşlı **metamorfik kayalar**, özellikle **mikaşist, yeşilist, serpantinit ve kuvarsit** birimleri içinde beril mineralleri (zümrüt türü) gözlenmiştir. Bu bilgiler **M. Ziya Gözler, Fahrettin Cevher ve Arif Küçükayman**'ın "**Eskişehir Civarının Jeolojisi ve Sıcak Su Kaynakları**" Mineral oluşumu: Bölgede **porfirik dokulu granitler ve andezit–bazalt tüfleri** gibi volkanik kayalar, zümrüt oluşumuna uygun hidrotermal koşulları sağlamıştır.
- Tarihî bağlam:** Sivrihisar, Frigya döneminden beri taş işçiliğiyle bilinen bir yerleşimdir; **Pessinus antik kenti** ve **Kibele Tapınağı** çevresinde yapılan kazılarda yeşil taş süslemelere rastlanmıştır .

DAĞLIK ALAN yönetimi

- Kırsal alan üzerinden yapılan çalışmalarda Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı döneminde hazırlanan “Kırsal Kalkınma Eylem Planı 2015-2018 (KKEP) strateji belgesinde, “dağlık alanlar” için özel bir yönetim biçimi öngörülmemekle birlikte, kırsal alanlar kalkınma çalışmalarına yönelik olarak yayınlanan hedefleri içinde, dağlık kırsal alanlar için de uygulama çalışmaları yönünde yer açılmıştır.
- Eylem planının değerlendirilmesi, gerek 6360 sayılı kanun ile yapılandırılan Büyükşehir Belediyeleri idari alanında yürütülen 2021 tarihli yönetmelik düzenlemesiyle kamu yönetimi yapılanması içinde oluşturulan “kırsal mahalle” kavramı (15 Nisan 2021, Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği” ile ilişkilendirilebilecek kırsal alan faaliyetleri gerekse toplum kalkınması çalışmaları yönüyle, belgenin tekrar canlandırılmasını önemli hale getirmektedir. <http://www.sp.gov.tr/tr/temel-belge/s/166/Kirsal+Kalkinma+Eylem+Plani+2015-2018> erişim 22.08.2022

Kırsal Alan Eylem Planı (2015-2018) kırsal mahalle için revizyon yapılabilir

3.1.7 kodlu Doğal Afetlerle mücadele için güvenli yerleşim koşullarının sağlanmasına yönelik tedbire yönelik “Afet Master Planlarının” hazırlanmasında fiziki koşullara göre oluşan sel, çığ, heyelan ve kaya düşmesi tehdidi altındaki köylerin konumuna göre “dağ köyü” olarak belirlenmesi yerinde olacaktır. Yine “dağ” sözcüğü idari olarak kullanılmadığı bağlamında Avrupa Birliği projelerinden sivil toplum kuruluşlarının yararlanamadıklarını da belirtmek gerekir.

Kırsal Alan Eylem Planı (2015-2018) kırsal mahalle için revizyon yapılabilir

5.2 kodunda yer alan **“Yerel Kalkınmaya Yönelik Girişimlerin Güçlendirilmesi”** (YK) başlığı altında 5.2.1 kodlu “Kamu ve kamu dışı paydaşların ortaklığında yerel kalkınma stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulanması” tedbirine yönelik eylemlerden ilki YK10, “Dağlık ve Ormanlık Alanlardaki Köylerin Sürdürülebilir Kalkınması” olarak belirlenmiştir. Muhtelif illerde, 2015-2018 yılları için YK10 tedbiri içinde öngörülen yapılacak işlerde “IPARD Programındaki dağlık alanlar tanımı da gözetilerek tespit edilen dağlık yörelerde yaşayan nüfusun iklim ve topografyadan kaynaklanan dezavantajlarını gidermek üzere entegre kalkınma projeleri hayata geçirileceği” öngörülmüştür.

Kırsal Alan Eylem Planı (2015-2018) kırsal mahalle için revizyon yapılabilir

YK12 eyleminde yer alan , “Dezavantajlı Kırsal Yörelerde Tarımsal Kalkınma Faaliyetlerinin uygulanması” konusuna yönelik yapılacak işlemlerde “Dağlık yörelerdeki dezavantajlı yerleşimler öncelikli olmak üzere pilot projelerle (organik ağırlıklı kiraz, bağ ve çilek yetiştiriciliği, serbest sistem tavukçuluk, örtü altı tarım, sertifikalandırma, hasat, işleme, paketleme, depolama gibi) örgütlenme, pazarlamanın geliştirilmesi ve aile çiftçiliğinin güçlendirilmesi için mevcut uygulamaları tamamlayıcı destekleme ve yatırım çalışmalarının yürütüleceği” ortaya konulmuştur. İllerin hangi kriterlere göre belirleneceği konusu önemlidir. Ekonomik ilkelere dikkat edilmesi yanında, hukuki kadar düzensiz hukuk dışı, dış göçlerin de dikkate alınması ve sosyo-kültürel karşılıklıkların (cultural reciprocity) incelenmesi çok önemlidir.

Kırsal Alan Eylem Planı (2015-2018) kırsal mahalle için revizyon yapılabilir

YK18 nolu eyleme yönelik **“Köy Envanteri Bilgi Sisteminin Oluşturulması”** başlığı altında yapılacak çalışmalarda geçmiş dönem köy envanterleri çalışması da gözetilerek köylerin; nüfus, demografik, göç, coğrafi, çevresel, sosyal ve ekonomik yapıları ile kurumsal ve fiziki altyapı durumlarını il ve ilçe kademelenmesinde gösteren envanter çalışmaları yapılırken, “dağ köyü” ve “orman köyü” ayırımına yer verilmesi yerinde olacaktır..

DAĞLIK ALAN GZFT ANALİZİ : TEHDİTLER

- Turizm potansiyeline sahip popüler dağlar için güvenlik risk derecesi ve **optimum nüfus** kapasitesinin planlanmamış olmasının yaratacağı riskler • **Terör olayları** ile ortaya çıkan güvenlik sorunları • Küresel **ısınmanın endemik ürünlerin varlığına yönelik olumsuz etkileri** • Kentsel alanlardan **dağlık alanlara yönelik göçlerin** artmasının yönetilememesi • Dağ yerleşiklerinin dışardan gelen ve dağlık alanlarda **yeni yerleşenlere düşük güvenlik** algısı bağlamında olumsuz yaklaşımı • Dağlık alanlara yönelik toplumda yüksek güvenlik riski algısının varlığı • **İklim** değişikliklerinin **dağ eko-sistemine olumsuz** etkileri, Yerel halkın peyzajı bozulmuş alanlara yönelik haklı tepkilerinin idarece dikkate alınmaması • Dağlık alanlara yönelik **mevzuata uyulmaması** • Dağlık alanlardan **kente göçler** • Dağlık alanlarda **denetim eksikliği** /yokluğu • Dağlık alanlara yönelik **dağ yerleşiklerinin yaşam kalitesini artıracak yatırım azlığı** • Dağlık alanlarda yaşam kalitesini artıracak **bütünleşik sektörel yatırım kararları** planlamasının eksikliği veya olmaması • Madencilik sektöründeki düzenlemelerin ihtiyaca cevap vermemesi • Bilinçsiz avlanma ve toplayıcılık • **Deniz seviyesinin yükselmesi** ve sahil alanlarının sular altında kalma riski • Rüzgâr tribünlerinin **(RES) gürültü** kirliliği yapması • Kimyasal ilaçlar ve kirliliğin arıcılığı olumsuz etkilemesi, engellemesi • Tarımsal vahşi sulama • Su kaynaklarının yönünün değiştirilmesi • **Dağlarda baraj yapılması** ve hidroelektrik **(HES) santrallerinin** artması • Dağlık bölgelerde Rüzgâr Enerji Santralleri (RES) ve Hidroelektrik Santralleri (HES) için Çevresel Etki Değerlendirmesi (**ÇED**) ve Bütünleşik ÇED yapılmaması • Dağlık alanlarda risk ve kriz analiz analizleri için Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD) yapılmaması

DAĞLIK ALAN GZFT ANALİZİ :TEHDİTLER

- Dağlık alanlarda kolluk gücünün yetersizliği • Teşvik mekanizmaları, fon kredi olanaklarının konuya göre yetersiz olması veya hiç olmaması • Sürdürülebilir enerji kaynaklarına ayrılan devlet bütçesinin yetersizliği, araştırma ve girişimlerin azlığı • Dağlık alanların ve dağ köylülerinin ulusal raporlarda görünür olmaması • **Etkili olabilecek katılımcı sürdürülebilir dağ yönetim modelinin bulunmaması** • Dağlık alanlardaki okullarda, öğretmenlere yönelik geliştirici yatırımların olmaması • Sektörel ve ürün yönüyle, üretim planlamasının yapılmaması • Dağlık alanlarla ilgili veri ve bilgi eksikliği • Tarım ve Orman Bakanlığı'nın özel ağaçlandırma şartlarının ve kredilendirme olanaklarına ilişkin bilgi yetersizliği • **Dağlık alanlarla kırsal alanların birlikte değerlendirilmesi ve dağlık alan idari tanımının olmaması bağlamında bu alanda, bürokratik, idari ve yasal düzeyde boşluk bulunması**

Dağlık Alanlar Güvenli Yönetimi ve YZ

- ***Dağlık Alanlarda Güvenlik Yönetimi Zorlukları***
- **Coğrafi engeller:** Dik yamaçlar, dar vadiler ve yoğun bitki örtüsü gözetim sistemlerinin görüş alanını kısıtlar.
- **İklim koşulları:** Sis, kar, fırtına gibi ani hava değişimleri sensör performansını düşürür.
- **İletişim sorunları:** Dağlık arazide sinyal zayıflaması ve çoklu yansıma (multipath interference) veri aktarımını zorlaştırır.

Dağlık Alanlar Güvenli Yönetimi ve YZ

- **Yapay Zekâ Uygulamaları**
- **İHA ve drone tabanlı gözetim:** Yapay zekâ destekli görüntü işleme ile kaçakçılık, sınır ihlali ve afet riskleri daha hızlı tespit edilebilir.
- **Gerçek zamanlı veri analizi:** AI/YZ algoritmaları farklı sensörlerden gelen verileri birleştirerek (data fusion) güvenlik ekiplerine anlık uyarılar sağlar.
- **Yangın ve afet erken uyarı sistemleri:** Görsel ve termal veriyi birleştiren yapay zekâ, yanlış alarm oranını %90'a kadar azaltabilir.
- **Otonom sistem koordinasyonu:** İHA'lar ve kara robotları yapay zekâ ile koordineli çalışarak geniş alanlarda sürekli gözetim sağlar.
- .

Dağlık Alanlar Güvenli Yönetimi ve YZ

- **Riskler ve Sınırlamalar**
- **Teknolojiye bağımlılık:** Aşırı YZ kullanımında sistem arızaları kritik güvenlik açıkları yaratabilir.
- **Veri güvenliği:** Dağlık bölgelerde toplanan hassas verilerin siber saldırılara karşı korunması gerekir.
- **Maliyet:** İleri seviye AI /YZ sistemleri ve İHA altyapısı yüksek yatırım gerektirir.
- **Etik sorunlar:** Sürekli gözetim, mahremiyet, verilerin kötüye kullanılabilmesi /hacklenerek, yerel halkın özgürlükleri açısından tartışmalıdır.

- 8 Mart 2026
- **Andorra Deklarasyonu – Ayrıntılı Özet**
- **Küresel Taahhüt:** Dağ Ortaklığı üyeleri, 2030 sonrasına uzanan sürdürülebilir dağ kalkınması için ortak hareket etme sözü veriyor.
- **Temel İlkeler:**
 - **Sorumlu turizm:** Doğayı koruyan, yerel kültürü yaşatan ve topluluklara ekonomik fayda sağlayan turizm modeli.
 - **Toplulukların güçlendirilmesi:** Dağlarda yaşayan halkların katılımı, refahı ve karar süreçlerine dahil edilmesi.
 - **İklim eylemi:** Dağ ekosistemlerinin iklim değişikliğine karşı korunması, risklerin azaltılması.
 - **Biyolojik çeşitlilik:** Dağların eşsiz flora ve faunasının korunması.
 - **Doğal kaynak yönetimi:** Su, toprak ve ormanların sürdürülebilir kullanımı.

- 8 Mart 2026
- **Andorra Deklarasyonu –**
- **Küresel Taahhüt:** Dağ Ortaklığı üyeleri, 2030 sonrasına uzanan sürdürülebilir dağ kalkınması için ortak hareket etme sözü veriyor.
- **2030 Sonrası Vizyon:** Dağların küresel kalkınma gündeminde daha görünür ve öncelikli hale gelmesi.
- **İşbirliği:** Uluslararası kuruluşlar, hükümetler, sivil toplum ve yerel topluluklar arasında daha güçlü ortaklıklar.
- **Kapsayıcılık:** Kadınlar, gençler ve kırılgan grupların dağ kalkınma süreçlerine aktif katılımı.
- **Bilim ve bilgi paylaşımı:** Dağlarla ilgili araştırmaların, verilerin ve iyi uygulamaların küresel ölçekte paylaşılması.

SONUÇLANDIRMA

- İnsanoğlu, önce yaşadığı mekânsal çevrenin tasarımını oluşturmak zorundadır ilkesini, Türkiye için etkin bir dağ yönetimi planlaması ve kamu politikası oluşturması gerekliliği ile ilişkilendirmek gerekir.
- Oysaki Türkiye kamu politikaları ve resmi kalkınma belgeleri içinde maalesef “dağ” sözcüğü bile açıkça yer almamakta ancak yer üstünde ve yer altındaki kaynaklardan bahsedilmektedir.
- Mekân analizi bütünlüğünde dağlık alanlar yer almamaktadır.
- Dağlık alan yönetimini, herhangi bir kaynak başlığı altında gizleyerek değil, sürdürülebilir toplum kalkınması hedefleri içinde tek başına görünür bir şekilde ele alarak, temel kamu politikalarını dağ etrafında çok yönlü oluşturmanın zamanı, çok yönlü güvenlik yönetimi açısından zorunlu hale gelmiştir. Belirtilen gerekliliği gerek iklim değişikliklerinin farklı etkileri ve gerekse iktisadi kalkınmanın temel kaynaklarına sahip olma açısından da görmek gerekmektedir. Dağlık alanların her zaman “gıda, su ve peyzaj” ile ilişkilendirilen bu üç temel unsurun derin anlamı ve mukavemet sözcüğü ile ilişkisini eko-sistem yönetimi içinde görmek yerinde olacaktır.

SONUÇLANDIRMA

- Hasan Dağı (Aksaray ve Niğde) en son aktivite Kasım ayı içinde (2021) olmuş ve takip edilen yanardağ özelliğine sahip önem verilen coğrafi oluşum olarak takip edilmektedir. Geçmişteki yanardağ olma özelliklerine sahip dağlarımızda, zengin kıymetli taş ve/veya maden kaynakları oluşturması gerektiği fikrini kuvvetle karşımıza getirmektedir.
- Bütün bu gerçekliğe karşın, dağlık alanlar idari olarak, “alansal yalnızlık” içine çekilmiş ve farklı değişken sektörel politikalar içinde kaybolmuştur.

SONUÇLANDIRMA

- Dağların özelliklerinden dolayı uluslararası ilgi de giderek artmaktadır. 2002 yılından bu yana her yıl 11 Aralık “Dünya Dağlar Günü” olarak kutlanmaktadır. Doğanın kaynak değerlerinin varlığı ile ilgili ekolojik mukavemet gücü, aynı zamanda toplumların iklim değişiklikleri başta olmak üzere her türlü tehdide karşı mukavemeti anlamına gelmektedir.
- Dünya artık ülkeleri, sahip olduğu mal ve kaynaklar kadar, bu kaynakları nasıl yönetebildiği yönüyle değerlendirmektedir. Hatta “yönetemediğin kaynak senin değildir” tarzı ileri emperyalist söylemler de bulunmaktadır. İkili anlama sahip bu değerlendirmenin kışkırtıcı yanını dikkate alıp, kamu faydası yaratma yönüyle öne çıkarmak önemlidir.

SONUÇLANDIRMA

- Kamu yönetimi teşkilatlanmasında dağ yönetimini, kırsal faaliyetlerden ayırarak özgün kılma konusunda önemli hamleleri olması önemlidir. Hızla Türkiye’de dağ ve dağlık alanlar yönetimi konusunda kamu politikaları oluşturulmalıdır. İnsanları dev yapılarda toplayarak, doğayı ve kentleri rahatlatmak fikri, dağlık alanlar için geçerli değildir.
- Dağlık alanlara ister “hastane gibi dev yapılar”, isterse yerleşim amaçlı yayılma da benzer bozucu etkiye sahiptir. Koruma-kullanma dengesini sağlamak için, disiplinlerarası bilimsel tasarım stratejileri geliştirmek, objektif olarak analiz edip yorumlamak ve günün koşullarına uygun yeni yapılanmalara gitmek becerisini göstermek önemlidir.
- Takvimlere 11 Aralık tarihini “Uluslararası Dağlar Günü” olarak işaretlemek de dağ sahipliğinin öneminin farkındalığını sağlayacak önemli bir ayrıntıdır.

SONUÇLANDIRMA

- 2004 yılından bu yana iklim değişiklikleri bağlamında ve tetiklediği ekonomik sorunlar, COVID -19 gibi endemik hastalıklar ülkeleri çıkarıcı ilişkilere sürüklemiştir.
- Bu nedenle uluslararası kuruluşların yol göstericiliği ve ortak –küresel çıkarları korumadan sapmamak önem taşımaktadır.
- Yazar afetlerin gelişmişlik ve azgelişmişlik ayrımı yapmadan zarar vermesinin, kalkınmasını sömürgeleşmeden sağlayan birçok Avrupa ülkesini, eski alışkanlıklarına geri döndüreceği endişesi taşımaktadır . Bu nedenle özellikle de iklim değişikliklerinin tetiklediği suların yükselmesi ile Türkiye'nin hızla dağlık alanlarına yönelik ve özellikle pilot bölgelerden başlayarak iklim göçlerini de dikkate alan özel bir yönetim planlaması yapılması gerektiği kanaatindedir.

SONUÇLANDIRMA

- Dağlık alanlarda güvenlik yönetimi ile yapay zekâ arasındaki ilişki, özellikle gözetim,
- Afet yönetimi ve sınır güvenliği açısından kritik hale gelmiştir.
- Yapay zekâ destekli insansız hava araçları (İHA), sensörler ve veri analitiği, dağlık bölgelerdeki zorlu coğrafi ve iklim koşullarında güvenliği artırmak için kullanılmaktadır.
- Yapay zekâ kötüye kullanım riski **küresel bir sorun**.
- **YZ güvenliği için: kamu gücü, özel sektör ve akademi birlikteliği.**
- **Etkili önleme için, Proaktif ve işbirliği yaklaşımı , gerekmektedir .**

